

# الرشاد

س ۶ ۱ ۳ ۳ ۰ ۱ ۳ ۳ ۰ ۱ ۳ ۳ ۰

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم ديني ، علمي ، ادبي ، سياسي هفتة لق بمجموعة اسلاميه در اتبعون اهدكم سبيل الرشاد

صاحب و مدير مسئول : ح . اشرف اديب

## اسلامده فن فلسفه

۱۸۴ دن مابعد

غزالی — حضرت امام بنه المنقذ من الضلاله دیورکه: «نحری» حقیقت آروسنه غلبه ایدمهیه رک طلب حق صددنده بولانن طریقاری صرسته تلیقه کیرشدم. اولای علم کلاددن باشلادم. صوکره مسالک فلسفیه نکه تعمیقانه قویدم. علوم عقلیه ده کسب رسوخ ایتدکن صوکره تعلیمات باطنیه وطرق صوفیه بی تحقیقه ایتدار ایلدم. محققین کلایمه نکه آثار موجوده سی تماماً مصالعه ایتدم. نتیجه تبتاعده بوذاتلرک مساعی حیرتبخشالری تقدیردن کنیدی آلامادم. بالکیز خصمائی کلایمون طرفندن ایراد ایدیلن اعتراضاتی دفع خصوصنده علی الاکثر «بوااعتراکیز قبول وتصدیق اولنورسه شویله اولوق لازم کلیر» کی خصمانک قبول ایتدکاری مقدمات وعنعنانه مراجعت مجبوریتنده قالمش اولدقلری آ کلادم.

بعده فلسفه تحصیلنه باشلادم. مسالک فلسفیه بی تمامیه اوکرندم. شایان رد و جرح اولان جهتلری ده جرح ایتدکن چکینمدم. نتیجه تدقیقه عقلک بالکیز باشنه کافه معضلات ومشکلاتی کشف وازاله یه کافل اوله بیله جکینده شبهه دوشدم.

علوم شرعیه وعقلیه نکه تعلیم وتدقیقی متعاقب طریق صوفیه به نوجه ایلدم. صوفیون قلبی ماسوادن تخلیه و ذکرا لاله ایله ترکیه ایدمه بیلمک ایچون اخلاق مذمومه بی تمامیه ترک وعقبات نفسی درجه درجه قطع ایتدی اساس تصوف عد ایتدکاری آ کلایجه طریق صوفیه نکه علم ایله برابر عمل یاردیمیله قطع ایدیه بیله جکینه قانع اولدم.

ابوطالب مکی نکه (قوت القلوب) نامنده کی اثر تصوفیسندن پک چوق اسفاده لر ایتدم. جنید وشیش شبلی کی اعظم متصوفه نکه آثاریده روحده براعتلا اویندیری.

بومید تقیع سایه سنده صوفیونک پایه عرفانلرینه واصل اوله بیلمک ایچون بالکیز تعلیم ومطالعه نکه کفایت ایدمه بیله جکینی، بالفعل عقبات نفسیه بی کچهرک حال ذوق واستغراقه وصول ایجاب ایتدیکنی آ کلادم. حضرت امام نه قدر مدیدومز عیج برجدال نفسی نتیجه سنده نهایت هردلو احتراصاتی آیاقلری آلتنه آله رقی طریق صوفیه به سالک اولدیغنی کندیینه خاص براسوب نزه ایله بروجه آتی تصویر ایدمه رک دیورکه: «صوفیونک ارباب حال اولدقلری یقیناً آ کلادم. بونلرک قول ایله دکل، حال ایله مشغول اولدقلرینه قانع اولدم. بن ایسه بوبایده تحصیل ایجاب ایدن علومک کافه سی اوکرنشدم. بالکیز تعلیم ایله تحصیل ممکن اوله میان وآنچق ذوق وسلوک ایله بیلمه جک اولان خصوصات قالمشدی.

اوکرندیکم علوم شرعیه وعقلیه سایه سنده واجب الوجوده، نبوته ویوم آخرته جزماً ایمان وقناعت حاصل ایتشدم. ایمانک بو درجه راسخه سی تبعات واسعهم سایه سنده قازانمشدم. فقط سعادت اخرویه به

دینورکه مذهب لرینک خلاصه سی بوقاریده کچمش ایدی، بونلر حقیقت انسانیه ایله صانع عالمی کلیاً انکار ایدرلر. فکریون ایسه بالعکس ماده بی قبول ایتیبوب بالکیز جوهر فکرینک وجودینه قائل اولیورلر. برقسم فیلسوفلرده جوهره قیامنده غیره محتاج اولیان موجود مستقل معنائی وبریورلر وعالمده جناب حقدن بشقه بویله بر موجودک وجودینه قائل اولیورلر. بونلرده «پانته ایست» لر یعنی نوعما وحدت وجوده قائل اولان فیلسوفلردر. فلاسفه دن برفرقده انسانک ساحه نکوینده حادثانن بشقه برشی ادراک ایدمه بیله جکینی ایلری سورمه رک بالکیز حادثانک وجودینی قبول ایلله جوهری انکار ایدیرلر. جوهره محلدن مستغنی ممکن معناسی ویرلدیکی تقدیرده «پانته ایست» لره اعتراضی بدرجه به قدر دفع ایدیه بیلیر. انجق «پانته ایست» لر هانکی جوهر اولورسه اونک بالذات قیامنه، قیامنده جناب حقدن استغناسنه اخص اوصافده جناب حق ایلله اشتراک نظریله باقدقلرندن عالمده ذات الوهیتدن بشقه بویله بر موجودک وجودینه قائل اولیورلر. حتی انلر بومعنی اعتباریله جناب حقه جوهر اطلاق ایدرلر. فقط بوندن مقصدلری وجودی کندنن اولان، قیامنده غیره محتاج بولنیان موجود دیمک اولوب بشقه لرینک جوهردن مراد ایتدکاری معنی دکدر. نه اولورسه اولسون جناب حقه جوهر اطلاق مؤلده اولسه محذورن سالم دکدر اعراضه کانجه معلومدرکه امتداد، لون، رایحه، صلابت، ملائمت کی قیامنده بر موضوعه، بر محل مقومه محتاج اولان شیلره عرض دیرلر. بز عقلاً بونلرک کافه سی بر جوهر اوزرینه ترتب ایتدیرلر. فقط اعراضک تحتنده مستتر اولان اوجوهرک نه اولدیغنی بیله میز، اوزم ایچون بر امر مجهولدن بشقه برشی دکدر. حکمادن بعضاری امتداد، حرکت، عطالت، قوه جاذبه وقوه دافعه کی جوهر مادیدن انفکاک غیر قابل اولان ویزده کی احساسات ایلله اصلا علاقه سی اولیان عرضلره اعراض اولیه، رنگ، رایحه، صدا ولذت کی بیزده کی احساسات ایلله مناسبتی اولان عرضلرده اعراض ثانویه دیمشلدیر.

اعراض اولیه بزه طوغریدن طوغری به اشیای خارجییه بی ادراک ایتدیرر، بونلر نفس ناطقه ایلله اشیای خارجییه اراسنه موضوع حدود اشارت لیر، بوایکی عالم بر بوندن بواشارت لره ایریلیر، فقط اعراض ثانویه بویله دکدر. بوتقدیر کوره بالفرض عالم شهوده شعله ادراک منطقی اولسه ماده، اعراض اولیه سی اعتباریله بوندن اصلاً متأثر اولیه جق، فقط ماده نکه اعراض ثانویه سی احساسات مزله قیاملری حسیه بیله — کلیاً منعدم اوله جق دیمکدر. اعراض اولیه وثانویه بحثی فلاسفه بیننده برچوق مناقشاتی موجب اولمشدر.

فرید

مسلك صوفیہ بہ انتساب یتك ایچون ایلک شرط قلبی ماسوا دن تطہیر، نفسی لو ثبات عادیدہ دن تزکیہ، روحی انوار الہیہ و فضائل اخلاق محمدیہ ایلہ تخلیہ دن عبارتند. بوندن کوزل بر طریق اولہ بیلورمی!؟.. بومسلك غایہ سی ایسہ استغراق کلی و فنا فی اللہ سربینہ مظهر اولمقدر.

حضرت امام ناریخندہ حس\* فدا کاری ایچون بر مثال فضیلتنا اولہرق کوستریلہ بیلور. منافع ذاتیہ سی، همجنسك تعالیٰ عرفان و تزکیہ اخلاقیہ سنہ فدا ایتك قدر بیوكلك کوسترمك هر كسك کاری دکلد.

کندیسنه مراتب علمیه نك اوج علمیایی نوجیه ایدلشکن بوتون مظهریات دنیویہ بی نقرتله رد ایدہرك صرف معنوی بر ذوقله همجنسك نك تکامل فکری سنہ، تعالیٰ روحی سنہ چالیشمق قدر بیوكلك اولورمی!؟. فطرت بشریہ ایجاباتی اولہرق هر انسان منافع ذاتیہ و احتیاجات نفسیہ سنك اسیریدر، بو کبی مؤثرانك بازپچیسی اولمقدن قورتیلہ بیلمك ایچون عرفاناً، روحاً غزالینك درجه سنہ صعود ایتك ایجاب ایدر. غزالی مراتب بشریہ نك الك بو كسك طبقاتنه عروج ایتك، سجایای بهیمیہ دن تمامیلہ تجرد ایدہرك شیمه ملکیتله تحلی به موفق اولمش بوو ك سیالردند. شرقیہ یازلمش اولان تراجم احوال کتابلرنده حضرت امامك یالکز شخصیت ظاہریہ سی تدقیق و کذارش حیاتی سادہ جہ تصویر ایدلمش و بیوكلك آدمك صمیم روحنه نفوذ اولنه مامشدر.

(بارون قارادووو) کبی علمای غربیہ ایسہ کتب شرقیہ دن يك نقصان اولہرق آلدقاری معلوماته استناداً غزالینك صفحات حیاتیہ سنہ عائد يك بسیط بر قروکی چیز مکدن باشقه برشی یاپه مامشاردر. حالبوکه غزالی برداهیة فطرت، بر معمای خلقتدر. صفحات حیاتی خطوه بخطوه تعقیب ایدیلہرك صمیم روحنه نفوذ ایدلدکجه، حیاتنك ادوار متعاقبہ سنده یازمش اولدینی اثرلر صرہ سیلہ یکان یکان تدقیق اولندقجه غزالی بی آ کلامق امکان خارجنده در.

حضرت امام کنجلیکنده شان و شهرت و دارات و دبده به متایلدی. صرف سی ذاتیسی نتیجہ سی اولہرق آرزو ایتدیکی جای معالایی احرازه موفق اولدی. اک بووكل عالمك بیلہ غبطه ایدہ جکی شان و شرفی قازاندی. بغدادده ریاست علما مقام، بیچلی اشغال ایتدیکی زمان امری وقت دامن فیض نثار بی تقبیل ایلہ شرفیاب اولورلردی. تدریسانده بولنق اوزره مدرسه نظامیہ به کیدرکن یوزلرجه طالبین معرفت دست بر سینہ تعظیم اولہرق کندیسنی تعقیب ایدرلردی. حالبوکه بر مدت صوکره غزالینك حیاتنه يك مهم بر تبدل کوریلور. اولکی مغرور و دبده دار غزالی نك بر مدت صوکره دمتق شام مناره سنہ چکیلہرك دورادور بر اعتکافه کیرمش اولدینی کوریلور. استغراق کلی ایچنده غشی اولوب کیتدیکی مشاهدہ اولونیور... بر تبدل کلی اسبابی کندیسنی زہ تصویر ایدیلور. فقط روح غزالیده اویانان حس ندامتک فیلیزینی دها اوزاقرده آراملیدر.

آنجیق زهد و تقوی و ترک هوا و هوس ایلہ نائل اولہ بیلہ جکمی ده قطعاً آ کلامشدم. بولک ده دنیادن علاقہ قلبیہ بی قطع ایلہرك کمال شوق و توجهله جناب باری به اقبال و شواغل و علائقدن تجردله میسر اولہ جنی شہر سزدی.

اووقته قدر کذران ایدن طرز حیاتی درپیش ایتدم. نتیجہ ده وادی خذلانه طوغری بو وارلا مقدمه اولدینی آ کلام. تلافی مافاته چالشمق ایجاب ایدیوردی. کندی کندیمه دوشونمکه باشلادم. دهنم دائماً بوکی مجادلانه مشغول ایدی. بعضاً بغداددن چیقمی و اوحوالیدن اوزاقلاشمی قورار، فقط ایرتسی کون بو فکردن فراغت ایدردم. طلب آخرته اولان رغبت صبا حلی کسب صفوت ایدر و فقط اقشاملری جنود شهوت هجوم ایدرک بوصفوتی ازاله ایدردی.

سلاسل شهوات و اعتراضات بی بغداده ربط ایدر، فقط، منادی ایمان ده دائماً: (کیت. طورمه. قالان عمرک آز. کیده جکک بول اوزون. قازاندیك علم و عمل ایسہ ریا ایلہ آلوده در. آخرته شمدی حاضرلانمز ایسہ نه وقت بوتدارکنده بولنه حقسك. علائق دنیویہ دن کندیکی بر آن اول تخلیص ایلہ) نداسنی تکرار ایدر ط-ورردی. درتیوز سکسان سکز سنہ سی رجبندن اعتباراً بو صورتله یعنی اذواق مادیہ و معنویہ دن بریسنك ترجیحی مجادلہ سیلہ. ترددانه آلتی آی وقت کچردم. نهایت کیف نقطه اضطراره منتهی اولدی. چونکه لسانه بر طونقلق عارض اولہرق آرتق درس تقریر ایدم من اولدم. طلبه نك اصراریلہ درسه دوام ایتك ایستدم فقط برکله بیلہ تکلمنه مقتدر اوله مادم. لسانه عارض اولان بو حالدن يك متأثر اولیوردم. بو حزن و تأثر سائقه سیلہ قوه هضمیه مده خلل طاری اولدی. اکل و شربدن ده کسلدیم. اطباندا ایدن ظهار عجز ایتدیلر. بارکاه احدیته التجا ایلدم. علائقدن تجرد آرزوسی قلبمده غلبه ایلدی. مکیه کیتمک نیتله شامہ عزیمت فکرنده ایدم، هجرتمك اسباب معنویہ سی کشف و تقدیر ایدم میان بر طاقم ذوات بو قرارمدن طولابی بی طعن ایدیورلردی.

شامده ایکی سنہ قدر کتب صوفیہ مطالعہ سی ایلہ مشغول اولدم. تزکیه نفس، نهذب اخلاق، تصفیة قلبله چالشمق اوزره خلوت نشین عزالت اولدم. مجاهده نفس و ریاضته مداومت ایلدم. کوندوزلری مسجد دمشق مناره سنہ چیقهرق اوزریه قابوی قیار و اعتکافه کیرردم. صوکره قدس شریفه رحلت ایتدم، اوراده هر کون صخره به کیرر و انزوایه چکیلیردم.

بو حال اوزره مختلف محللرده اون سنہ قدر عزالت دوام ایلدم. بومدت ایچنده بکا، بوراده احصایی ممکن اوله میان بر چوق امور کشف و عیان اولدی. یقیناً آ کلامک طریق الہی به آنجیق صوفیون سالکدر. انلرک حسن سیرتلی، متین طریقاری، تزکی اخلاقلری بن مست و مدھوش براقدی. چونکه ارباب نصوفک باطنی و ظاہری بالجله حرکات و سکناتی نور مشکاة نبوتدن مقتبس اولدینی آ کلامشدم. روی ارضده نور نبوتدن باشقه شایان استضاءه هانکی نور واردر؟

چوق فضله حرمت کوستر مشلردر، او حالده بوگون «تاریخ» دن آکلادیغمن معنایه کوره . هر حالده تاریخ عالمده غیر قابل اجمال بر موقع بلندی اولان ماضی من ، عثمانلیق ماضیسی ، اکثر خصوصاً ایدم و صامتدر ، تاریخ سیاسی شویله بر طرفه بر قلم ، فقط تاریخ تمدن ، تاریخ علوم ، تاریخ ادبیات ، تاریخ صنایع نامنه ایدم بر شی بوقدر . بوگونک ارباب هتی ایچون رهبراک ایدم جک و ثائقده معدومیت ایلهم معنا بر قدرت کوستر برور .

بر چوق عثمانلی مشاهیری تعداد ایدم بیلیرز : عالم ، سیاسی ، ادیب ، شاعر ، صنعتکار ، موسیقی شناس ، متفنن ، فقط حق الانصاف سوبیلیم ، هانکی عالمزی ، هانکی ادیبزی ، هانکی منتسب عرفانز ، بوگونک سوبیة وقوف واحاطه سی ایلهم متناسب ، بوگونک نظر نقادی ایچون اطمنان بخش اولایله جک بر صورتده آکلادمشدر ، طایمشدر ؟ چوق اوزاق زمانلره قدر کتیبلم ، عثمانلی تاریخنی یقین زمانلرده ایجه مشاهیر ناملری تثبیت ایتمشدر :

رشید ، فؤاد ، مدحت پاشا لرمنی نه قدر طایفه بیلیرورز ، مثلاً مدحت پاشای عثمانلی عالم تفکرینه بوتون وضوح امتیازیلهم ، بوتون دهای آناریله طایفه جق قاج اثر یازلدی ؟ یازیلان اثر قاج قاره بولایلدی ؟ موضوعن تاریخ ادبیاته متعلق اولدوغی ایچون بر قاج مثالده اورادن انتخاب ایدم :

ادوار اولیة ادیبه من ، هله شویله طورسون ، او زمانه عابد ارباب شعر وانشامزک همان اسملری ، بر قاج پارچه یازیلرینی بیلکله قانغه قناعت ایدم . فقط سنان پاشالری ، فضولیلری ، باقیلری ، نفی لری ، ندیملری ، روحی بغدادیلری عجیانه قدر طایفه بیلیرورز ؟ بر عثمانلی تاریخ ادبیاتنده بونلرک برندن بحث ایدم بیلیم ایچون « تذکره شعرا » لردن آلمش بر قاج کلمه تسجیلیمه و شایه ایلهم الهم کچن بر قاج پارچه اثر لرندن باشقه نه به مالکیز ؟ ده فضله سنه مالک اولدولرمز حقنده بوتون شرائط فنیه سنه موافق بر تدقیق ادبی ده بولونا بیلدکمی ؟ . . هادی بونلر ایچون وثائقنک آزلغندن ، یاخود بوقلغندن بحث ایدم . فقط شناسی ، کمال ، حامد ایچون ده بویله بر اعتدازه بوزمن راری ؟ . .

عرب افاضل ارباب قلیمک بو خصوصیه کی جد و همتلری ، یک بو بوک بر حس تقدیر ایلهم استقبال ایتدی . واقعا او ملت نجبه ایچنده بقیشه ن افاضلک حیاتلری ، بوگونک فکر استقصا و تنبلی طوبوراجق صورتده مضبوطدر ، اهتمامکارانه تثبیت اولمشدر ، سیر مشاهیره اعتنا اولمشدر دینه جک . فقط بوتون او وثائق ، درله یوب طوبولایه رق نظریات حاضره دائره سنده بر تاریخ ، بر اثر تدقیق میدان فویتی . . . ایشته فضل و امتیاز ، شایانی تحسین بوراده تجلی ایدر . کرک بو همت مغبوطه ، کرک بر « تاریخ ادبیات » و یا فلسفه ده بو بوک سبیلارک اصول تدقیق و تنقیدیه بر نمونه اولی اوزره استاذ فاضل شیخ محمد حلمی طماره حضرتلرینک ، شیخ عبدالعزیز چاوش حضرتلرینک الهدایه مجله غراسنده مندرج ( ابوالعلاء المعری نک حیات و فلسفه سی ) و وائی رساله سی ترکیبه به بعض علاوات و تلخیصات ایلهم نقل ایدیورم .

معری کبی شرق و غربک بحق نظر دقتی جلب ایتش ، لهدارلر ، علیهدارلر قازانمش ، محیطندن شایان حیرت بر عزم استغنا کار ایلهم فیرلامش اولان بر بو بوک فیلسوف اسلامی نک ، « سبیل الرشاد » قارئین محترمه مسنجه ذوق استقصایی نظمین ایدم جک بر موضوع مهم اولارق تلقی بو بورلرله جفنی امید ایتک ایتدم .

### ابوالعلاء المعری نک حیاتی ، فلسفه سی

استاذ فاضل بو رساله نک تحریرنده طوبونفنی مسملکی شو بولده ایضاح بو بورور :

« رساله ، غرضدن خالی ، حسیانه مغلوبیتدن اوزا قدره مشارالیمک نه خصاسنه طرفدار اولدم ، نه ده اصداقاستک سملوک ایتدیکی بولی

تربیه ابتدایه نک احوال روحیه اوزرنده بر اقدینی ایزلر اوقدر درین درکه تمدنی سنن ونوالی احتراصات بیلهم اولری تمامله سیله منلره حضرت امامک محاکات فکر به سنده حصوله کلن انقیاه معنویه نک سائق اصلیمنی بولهم بیلیمک ایچون حیات ابتدایه سنه قدر رجعت ایتک ایجاب ایدر .

وراثت اخلاقیه و ایجابات محیطه نک بر اقدینی اثرلر بعض موانعه ستر ایدلسلر بیلهم خفیف بر قوت تأثیریلهم در حال تجلیه اب ظهور اولورلر . غزالینک پدر و افراد عائله سنک ارباب زهد و اتقادن اولدولری ، بالآخره کنندیسنه وصی اولان ذانک ده انقیای امتدن بر صوفی روشنضمیر بولندینی تواراً ثابتدر .

دییمک که حضرت امامک عنفوان حیاتی بر محیط زهد و تقوی ده کچمش ، تربیه اولیه سننی او بولده آلمش ، پدرندن عینی تمایلات پسیقولوزیه یی توارث ایتش ، ده ها صغر سننده ایکن مسلك تصوفه قارشو روحنده بر انجذاب و تمایل اویانمشدی .

وقتا که ذروه اقباله قدر چیه رق آلاش و شانک هر درلوسنی کوردی ، هر ذوقنی طاندی ، علوم و فنونک هر شعبه سی تدقیق و تتبع ایدم رک روح و قلبی اوار معرفتله رونق پذیر اولدی . احتراصات و آلاش ظاهریه احتیاجات روحیه سی تسکین ایدم مامکه باشلادی . قلب استاد ، تربیه ابتدایه نک بر اقیس اولدینی جرثومه تقوانک سهولتله انکشافه مساعد بر حال اکتساب ایتدی و بو آندن اعتباراً غزالی ایداً آغوش تصوفه آلدی .

غزالینک مسلك تصوفی و اخلاقیسنه عائد تدقیقاتی مقالات آتییه به بر اقبورز .

مدلی اعدادیسی مدبری

م . شمس الدین

## ادبیات

عرب تاریخ ادبیاتندن :

### ابوالعلاء المعری

علومک ، فلسفه نک ترقیات اخیره سی « تاریخ » کله سنک مدلولنی یک زیاده توسیع ایتشددر . اوله که تاریخ ، بر « مجموعه شئون » ، بر « روز نامه حوادث » اولمقدن آرتق قورتولمشدر . نهایت قواعد ادبیه کتابلرلنده صناعات لفظیه و معنویه مثال اوله بیلیمک قدر بر اسلوب مطمئن ایلهم یازیلان اسکى تاریخ کتابلری ، بوگونک مورخلری ایچون ، یازلدینی عصرک تمایلات ادبیه واجتماعیه سی کوستره بیلیمک بر وثیقه قیمتی حائز اولایلمک درجه سنندن ایلری به کیده مه یور : اولرهن ، تعریف مشهوریلهم « زمانلرینک آینه افعال بشریه سی » اولقی اعتمادی ، ایستر ایسته من ، سلب اولونوبور ، تأسفلره اعتراف ایتک لازمدرکه بو بولده مثال کوستریله بیلیمک اولانلرک صف اولینی آرمه سنده بزم تاریخ مندره کوزه چارپار ، اسلافز ، یازیلرلنده ( نیچون ) لردن چوق اورکشلره محیطک تضییقه ، الجآتیه یک زیاده قانلایمشلر ، لزومندن